

3

# Církevní knihovny



- 1. Knihovny se etablovaly u významných církevních institucí
  - kláštery ve Fuldě, Reichenau, Hildesheimu, St. Gallen, Kolíně nad Rýnem, Trevíru, Echternachu a Salcburku, Bobbiu, Vivariu, Monte Cassinu
  - kapituly u významných zejm. biskupských a arcibiskupských sídel

# Církevní knihovny



Prameny poznání nejstarších knihoven:

- výpůjční a majetkově evidenční seznamy (v západní Evropě od 8. stol., u nás od 13. stol., běžné od 14. stol.)
- Vlastní dochované rukopisy a rukopisné soubory
- Primárně knihy „užité“ – pro liturgii, pastorační činnost, ekonomickou správu instituce nebo administrativu

# Církevní knihovny



Obsahy knihoven:

- ✧ Liturgické rukopisy
- ✧ Patristická literatura
- ✧ Díla světského obsahu

Od 12. století přibývá

- ✧ Oddíl věnující se kanonickému právu

Knihy pro hospodářskou a administrativní činnost primárně součástí kanceláře, posléze archivu



# Církevní knihovny



Čechy a Morava:

- Knihovny kapitul v Praze, Olomouci a Brně
- ✧ Praha – metropolitní kapitula sv. Víta a kapitula na Vyšehradě
- ✧ Olomouc – větší výbava rukopisů z doby biskupa J. Zdíka (pol. 12 . stol.)
- ✧ Brno – Významnější rukopisná sbírka spíše než u kapituly doložena u kostela sv. Jakuba

# Církevní knihovny



☞ Tištěné knihy:

- pozvolné pronikání
- zisky zejména darem
- pokračuje tradice rukopisné knihy

až konec 17. stol. – snaha o systematictější budování knihovny

souvisí se snahou o reprezentaci a postavením v zemské obci

# Církevní knihovny



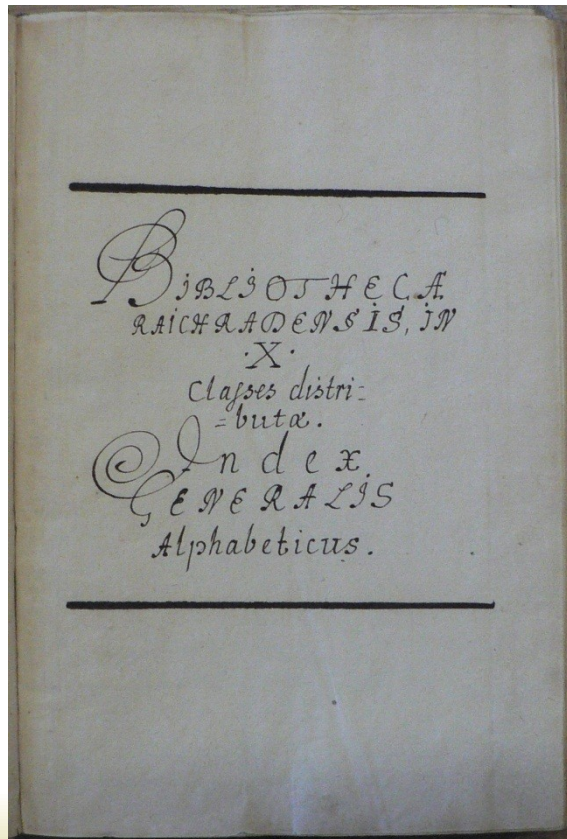
- ✧ 17./18. století – první katalogizace:
- ✧ Staré Brno - Nová katalogizace knihovny 1693-7  
(Augustin Kneutgen)
- ✧ Rajhrad 1703 - abecední autorský katalog, oborové  
třídění

# Katalog Augustina Kneutgena z roku 1703



10 oborů

Písmena A-K



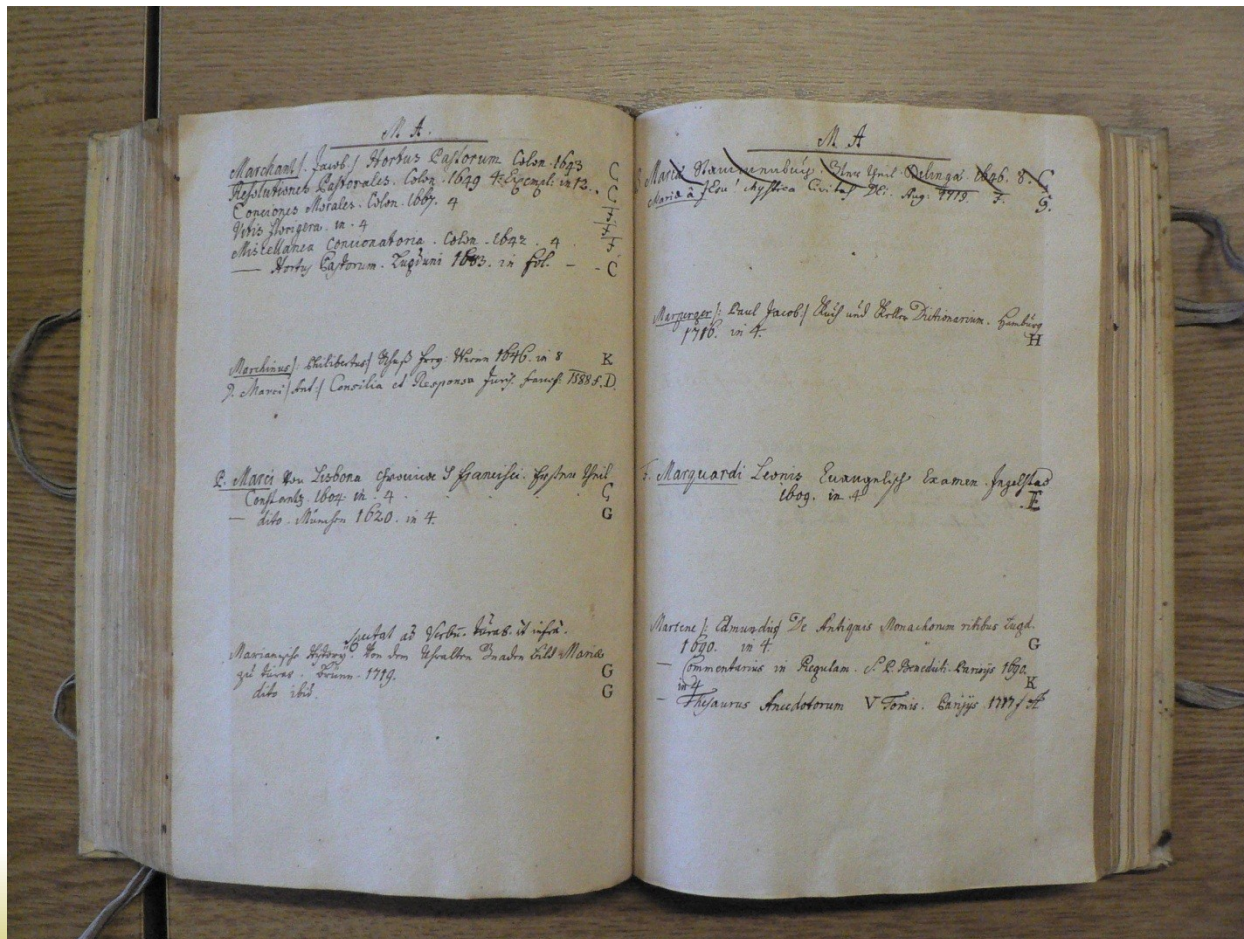
Bibliotheca Rayhradensis  
in X. Classes  
distributa.

Classis	Sub	Continet		In	fol
Classis I.	Sub A	Continet	Biblia. Concordias. Concilia. Sanctos Lictres graecos et Latinos cũ lib. Eccles.	In	— 4
Classis II.	Sub B	Continet	Scripturistas.	In	— 4
Classis III.	Sub C	Continet	Thologos.	In	— 4
Classis IV.	Sub D	Continet	Canonistas et Iuristas.	In	— 4
Classis V.	Sub E	Continet	Controversistas.	In	— 4
Classis VI.	Sub F	Continet	Concionatores.	In	— 4
Classis VII.	Sub G	Continet	Historicos.	In	— 4
Classis VIII.	Sub H	Continet	Philosophos. Mathemat. Medicos	In	— 4
Classis IX.	Sub I	Continet	Humanistas.	In	— 4
Classis X.	Sub K	Continet	Ascetas.	In	— 4



- Autor
- Název
- Místo a rok vydání

- Formát
- Oborová skupina
- Doplňován do r. 1758



# Církevní knihovny



- ☞ konec 17. století
- ☞ první supralibros
- ☞ rukopisná exlibris
- ☞ tištěná exlibris

# Supralibros Viktorina Reinholda (1686-1690)







Ex libris Monasterij Fontis B.M.V. ad Zaram S. Ordinis Cisterciensis  
Anno D[omi]ni 1680

*Ex libris Monasterij* **S E R I E S** *Fontis B.M.V. ad Zaram.*  
**SANCTORVM**  
*S. Ordinis* **ET BEATORVM** *Cisterciensis*  
*Anno Dni* **AC** 1680





Exlibris:  
Václav Vejmluva  
I. typ



# Církevní knihovny



- ✧ Barokizace knihoven – 18. stol.
- ✧ v rámci barokních úprav a přestaveb klášterů budovány knihovny sály
- ✧ Paprskový lokační systém
- ✧ na čelním (čestném) místě Bible, spisy církevních otců, teologie ...
- ✧ úpravy pokračují až do začátku 19. století















Phil. Astrof. cum Humanistis et Miscel.

Terre Terreno

Terre fortuna



Terre del quind...









































# Církevní knihovny



☞ Vznik prelaturních knihoven

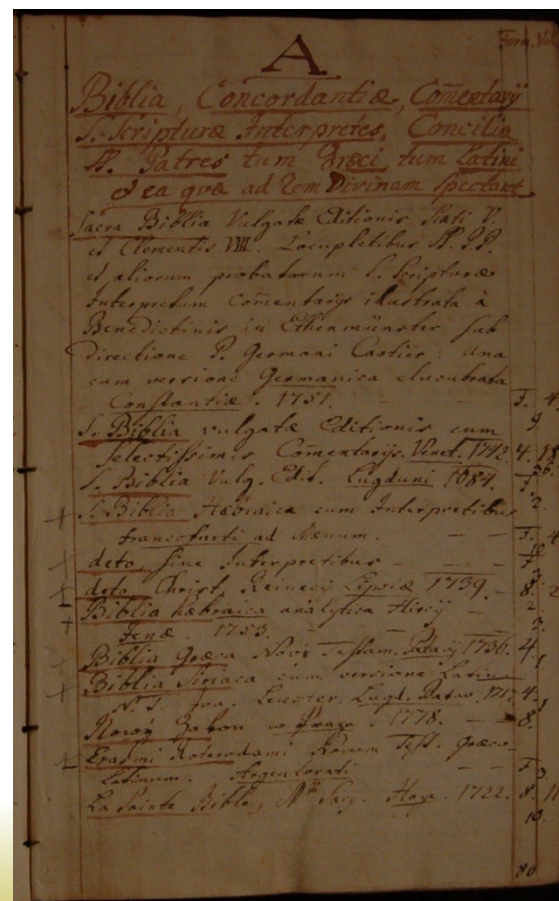
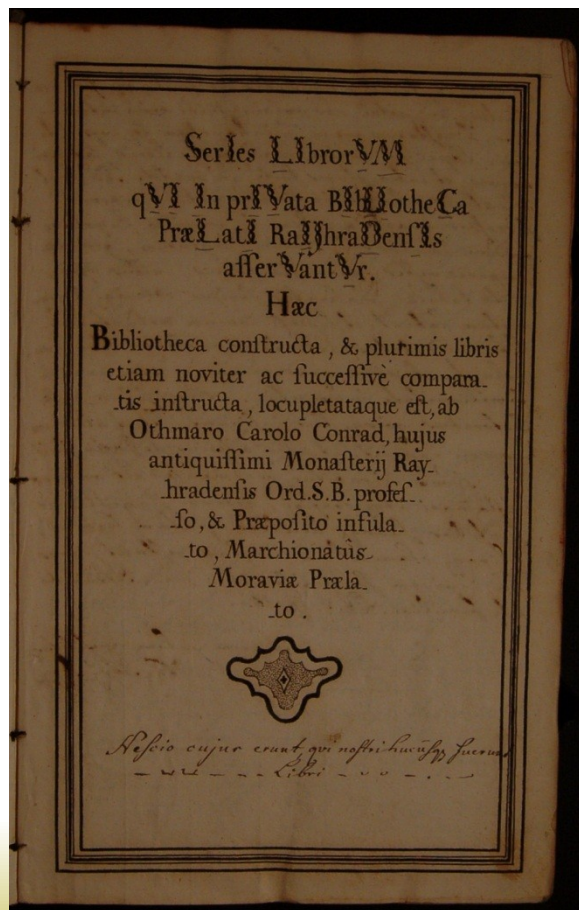
- reprezentační prostory opata/probošta
- stejná/různá literatura při srovnání s konventní knihovnou
- osobní opatské knihovny



# 1. rajhradská prelaturní knihovna a její katalog (1786)

200 titulů

Do Conradovy smrti přes 5000 svazků



# Církevní knihovny



☞ 2. rajhradská prelaturní knihovna – katalog z roku 1855:

- běžný fond reprezentativní literatury, částečně pro soukromou potřebu opata

☞ Velehrad:

prelaturní knihovna doložena v 80. letech 18. století – 3 595 položek, 3 sály (1. tříděn oborově, zbylé dva uspořádání dle přírůstků)

# Církevní knihovny



☞ Rušení klášterů za Josefa II.

- tvorba knihovních seznamů:
  - - seznamy guberniálních úředníků
  - - seznamy A. Hankeho z Hankenštejna
  - - seznamy stávajících klášterů (vlastní knihovní fond pro porovnání)

# Cisterciáčky na Starém Brně

---

Kláster uzavřen do sebe – neexistuje potřeba pastorační literatury

Knihovna v okamžiku zrušení jen 119 položek tištěných, jeden rukopisný opis zemského zřízení a 27 rukopisů pro potřebu v chóru

Tištěná produkce z období 2. pol. 16. – 2. pol. 17. století

Kláster začal tištěnou knihu získávat poměrně pozdě, posledních cca 100 let před zrušením není knihovna doplňována



Catalogus

Oratorum in minoribus  
qui hactenus in hunc usque Catalogum  
Convent. hujusmodi.

1. Orationes, qui vulgo Discipuli inscribuntur, nec non  
de patientia Jobi.
2. Vita sanctorum, in hunc usque Catalogum anno 1629.
3. Thomas I. II et III. Thesaurus inexhaustus Bonorum, que  
in Christo habemus, in hunc usque Catalogum, qui  
Glatz 1585.
4. Vita sua hinc in Pappo, qui in hunc usque Catalogum anno 1644.
5. Asterocium Proterocium seu historia eloquialis de  
ordine Asterociensium, qui in hunc usque Catalogum  
Franz 1700.
6. Vita sua, qui in hunc usque Catalogum, qui in hunc usque Catalogum  
opere hunc usque Catalogum, qui in hunc usque Catalogum.
7. Orationes Spirituales in hunc usque Catalogum anno  
1575.
8. Hostilla catholica in hunc usque Catalogum, qui in hunc usque Catalogum  
in hunc usque Catalogum anno 1585.
9. Epistola Regis hunc usque Catalogum, qui in hunc usque Catalogum  
qui in hunc usque Catalogum, qui in hunc usque Catalogum  
in hunc usque Catalogum anno 1575.

# Cisterciáčky na Starém Brně

---

Rukopisná výbava darována zakladatelkou kláštera  
Alžbětou Rejčkou

8-9 rukopisů výhradně pro liturgickou potřebu kláštera

Soupis z okamžiku zrušení kláštera:

An Choral Büchern sind daselben Vorfündig.

- ∞ Gradualien .....7 St.
- ∞ Antiphonarium .....2 -,,-
- ∞ Psalterium .....1 -,,-
- ∞ Lectionarium .....1 -,,-
- ∞ Geschriebene Hymnalien .....2 -,,-
- ∞ Geschriebene Gradualien .....2 -,,-
- ∞ Kleinere Geschriebene gradual Procesionalien, und  
Antiphonalien 12 Stück



Brunne.  
Poenica  
aufyr.  
yagl.  
1.  
10.  
aufur  
18  
ni  
olo,  
12  
nio  
19  
1.  
1,  
aufyr  
1584

110. Viri augusti de doct. Chris. lib. 4. Wittenbergae 1604. 6
111. histo. Lombardica gothice ofur Lille Blat.
112. Viri Cecilii Cypriani volumen secundum quatuorlogum dolum 1525.
113. Prolect. Petrus Hieronimi Mercurialis aufyrolat qm Tenery 1597
114. historia Olai magni Gothi Archiepis: Upsal de gentium Septentrionalium variis conditionibus aufyrolat qm Blat ofur Jafz cygl.
115. Petri Chrisologi Serm. in Evang. aufyrolat qm Mainz anno 1604.
116. Antiphonale Christopham pro Choro.
117. Quatuor libri Chorales.
118. opus collegi quindati scriptum, eorum uau bry am altum Ratsol; Glouben Oliben yall, Jafz ofur P. Edmundum Campri. anum 1594.
119. Sebastiani Barracii Tom. III. Comert. in concordiam et historiam. Quatuor Evang. aufyrolat qm Mainz 1599.
120. Gessribenur Märschle Roubel oekhning.  
Die Choral bücher sind die selbst. Von fünfzig.
- Gradualin - - - 4. Bl.
- Antiphonalin - - - 2. -
- Halbtunin - - - 1. -
- Lectionarium - - - 1. -
- Gessribenur Hymnalin - 2. -
- elo Gradualin - - 2. -
- Einiger Gessribenur gradual Proceffionalin, uñ Antiphonalin  
12. Büch.

# Cisterciáčky na Starém Brně

---

Větší množství knih na celách jednotlivých řeholnic  
12-50 kusů - označení „verschiedenen großen und  
kleinen Bücherů“

Knihy nalezeny na celách téměř každé sestry

Liturgické a modlitební knihy



## Inventarium

1  
Dann - In meinen Eingekauften Musical Instrumenten  
eingekauften für verformerten Ledern, Singsen,  
Mobilien, und gemalt, gestrichen  
Ein Singen - Buch, mit starken Bind - Buchern,  
Ein röthigen Saiteninstrument Lieb - Klavier, nach altes  
Stem Saiteninstrument,  
Ein röthigen Klavier - Instrument,  
2. Ein röthigen Klavierinstrument größer und kleiner Klavier,  
2. Ein röthigen Klavierinstrument groß, und kleine Klavier,  
Ein geöffnetes Crucifix  
Ein röthigen 2. Passagen, Ein Buch, Ein  
Ein röthigen Klavier (Ein Klavier - Instrument zur  
Bewahrung des Klavier, und Klavier,  
Ein röthigen Instrument mit selbst angefertigten Klavier.  
Ein röthigen 2. Klavier und mit selbst angefertigten  
Klavier Instrument, somit einen Klavier Instrument.  
Ein röthigen Instrument, eines Klavier, dem altes  
mit selbst angefertigten Klavier, Instrument, Instrument,  
und Clavier Instrument von einem  
Ein goldenes Klavier Instrument, altes Clavier Instrument,  
Ein röthigen Instrument Holzinstrument, und Instrument  
Instrument.  
2. mit selbst angefertigten Violin

Antonia Kochaskin



# Církevní knihovny



❖ Rajhrad:

✓ 19. století

- Nové uspořádání knih
- Tvorba repertářů a lístkových katalogů
- Pravidelná roční dotace na nákup knih

# Benedikt Richter



katalogizace 20 000 svazků

přes 12 000 lístků

srpen 1818-březen 1819

Regálový systém  
knihovny:

- ✧ A-Biblistika
- ✧ B-Patristika
- ✧ C-F, H-Teologie
- ✧ G-I-Historie, zeměpis
- ✧ K-Kanonické právo

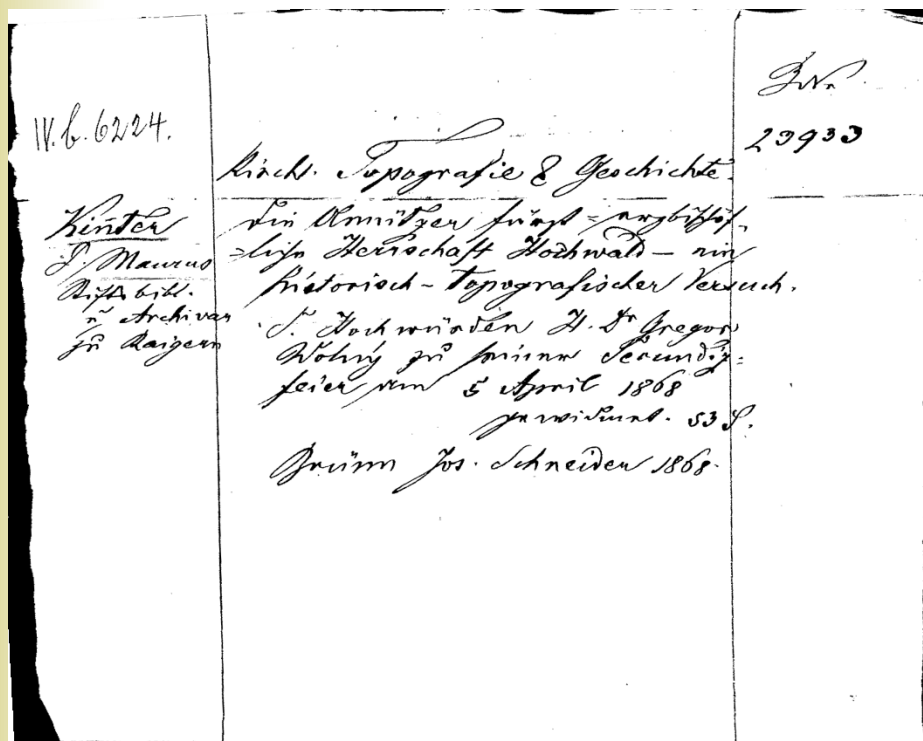
- ✧ L-Církevní historie
- ✧ M-Filozofie
- ✧ O-Antropologie,  
pedagogika
- ✧ N-Matematika
- ✧ P-Fyzika
- ✧ R-Lékařství
- ✧ V-Filologie

# Viktor Schlossar



knihovníkem 1820  
opatem 1832

roční dotace 1 000 zlatých  
na nákup knih

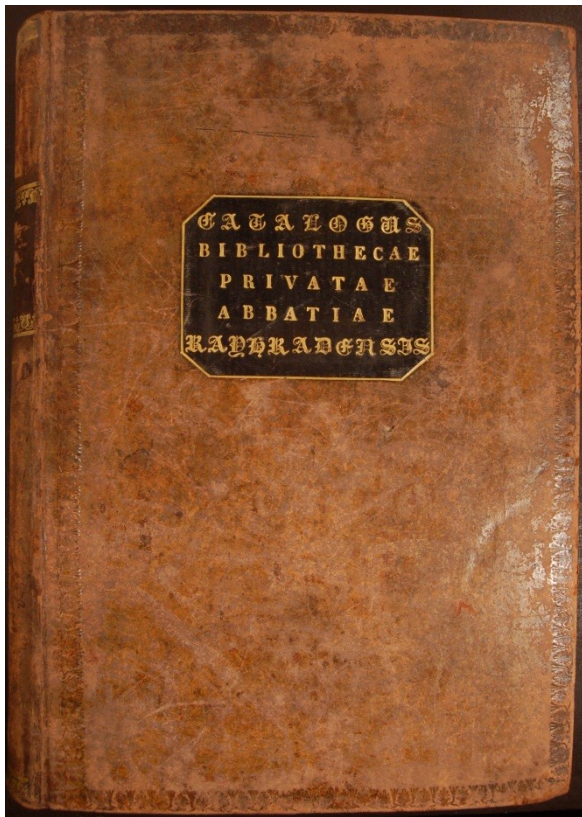


- Od roku 1832 knihovníkem Antonín Rücker
- 1855 nový katalog prelaturní knihovny



Ms. Handwritten title page of a manuscript, likely a library catalog or inventory, dated 1864-66. The text is in German and mentions 'Bibliothek von S. Geraden' and 'alphabetisches Repertorium'.

J. Maurus  
 Bibliothecarius



A. — Ad.

Pag. 1

Numerus	OPERUM INSCRIPTIO	Editionis			Designatio loci in scrinio.
		Locus	Anno	Forma	
1602 974	Abentheuer (Handwritten description)	München	1697	8°	I. A. d. 62. 65.
1703 1755	Abhandlungen (Handwritten description)	Altena	1770	8°	II. B. a. 3.
1857 2378	Abtatsbuch (Handwritten description)	Altena	1872	8°	empfinden.
1980 2520	Briefe (Handwritten description)	Altena	1853	16°	VI. c. 30.
1977 116	Reliquien (Handwritten description)	München	1850	8°	V. b. 17. 20.
1957 2375	Addamentum ad Breviarium (Handwritten description)	e. l.	e. v.	4°	N. B. p. 27.
1757 175	Adolarium (Handwritten description)	München	1850	8°	V. b. 16.
1787 109	Adoles (Handwritten description)	Altena	1850	8°	N. B. a. 11.
1863 177	Adoption (Handwritten description)	München	1851	8°	VI. p. 62. 70.
1802 170	Adriani (Handwritten description)	Altena	1853	8°	III. d. p. 5.

# Církevní knihovny



- ✓ 20. století
- Ustává nákup knih
- Objevují prodeje multiplikátů/ duplikátů, unikátů
- Do knihoven se dostávají již jen osobní knihovny členů řádu – není zpracováván přírůstek
- 1950 zrušení klášterů